

Дерев'янко Д. С.
НТУ «ХП»

ФОРТЕЦЯ СВЯТОГО ІОАННА УКРАЇНСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ЛІНІЇ

Українська оборонна лінія була споруджена для захисту південних степових рубежів Російської держави від нападів кримських і ногайських татар. Значну стратегічну роль в лінії відігравала Фортеця Святого Іоанна. Дослідження історії Української лінії, що не є достатньо вивченою, дозволяє доповнити історію Слобожанщини XVIII ст.

Будівництво Лінії та її заселення покладалася на слобідські та гетьманські полки, а також полки ландміліцейського корпусу (рекрути з місцевого населення). Основну частину робіт на будівництві повинні були виконати українські козаки. Довжина Української оборонної лінії, відповідно до карти 1736 року, становила 268 верст 100 сажнів – 286 км. Цією ж картою визначені кордони Української лінії як адміністративної території: на заході поділ із землями Полтавського полку проходив по річці Ворскла, на півночі поділ із землями Харківського слобідського полку проходив по південному кордону поселення Нова Водолага, на сході – із землями Ізюмського слобідського полку уздовж річки Сіверський Донець, а на півдні – уздовж державного кордону Російської імперії, встановленим відповідно до умов Адріанопольського мирного договору 1713 року. Українська Оборонна лінія налічувала 16 фортець. Дев'ять фортець, а саме фортеця Святого Іоанна була побудована

разом з усіма фортецями Української оборонної лінії. 20 жовтня 1731 року закінчилося будівництво Десятої та Дев'ятої фортець Української оборонної лінії. Усі 10 фортець Лінії мали вигляд бастионних чотирикутників. Перед лицьовою стороною фортеці, споруджувалося укріплення трикутної форми.

Солдатів набирали з місцевого населення, вони називалися ландміліціонерами. Згодом на землі закріплених полків були направлені переселенці, всі ці дії та рішення виконувалися за наказом сенату. За певними територіями були закріплені полки. Бельовський полк – від Орловської фортеці (східна частина сучасного Краснограда і села Піщанка Красноградського району), включила територію біля фортеці Святого Іоанна (села Берестовенька, Калинівка, Октябрське).

Татари довго не наважувалися захоплювати Лінію та її фортеці, але напади все ж таки були. Фортеця Святого Іоанна відбила багато нападів татар, і заважала ворогам обійти з флангу Бельовську місто-фортецю. Фортеця Святого Іоанна розміщена на великому пагорбі, тому її так важко захопити. У 1754 році саме Десята та Дев'ята фортеці відбивали напад татар. Але головний удар татари спрямували на Десяту фортецю. Ці події змалював невідомий художник на картині «Отражение нападения на Белёвскую крепость».

Така важлива історична пам'ятка як фортеця Святого Іоанна на даний момент перебуває під загрозою знищення. В наш час всі фортеці Української оборонної лінії, в тому числі і фортеця Святого Іоанна, для сільських фермерів просто бугри які зменшують площу їхніх полів. Прикладом цієї неповаги до історичних пам'яток був випадок коли фермер заради розширення орних земель розвернув бульдозером 8 км. оборонних валів земляної фортеці Святої Парасковії. Така цікава історична пам'ятка, як фортеця Святого Іоанна та й загалом вся Українська оборонна лінія повинні бути збережені. Треба показати, що це не просто бугри, а дуже велика система фортець яка просто вражає своєю величчю та історією. Також є можливим створення та проведення екскурсій по всім фортецям Української оборонної лінії.